

ИЗВОРНИ НАУЧНИ ЧЛАНАК

ПРАКСА ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА У ОДНОСУ НА ПРАВО ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Љиљана Мијовић¹*Правни факултет Универзитета у Бањој Луци*

Резиме: *Процес приступања Европске уније Европској конвенцији о основним људским правима и слободама, као уговорне стране, али и странке у поступку пред Европским судом за људска права, је у току и зависи од преговора који се воде. Без обзира на то, већ дужи низ година Европски суд за људска права се бави одређеним питањима везаним како за право Европске уније, тако и за међусобни однос држава чланица и саме Уније. У почетку ове праксе, тиме се врло опрезно бавила Комисија за људска права, више са теоретског, него са практичног аспекта, да би тек институционализовањем Европског суда за људска права биле створене претпоставке за судско одлучивање у предметима од великог правног значаја, произашлим из праксе. Овај чланак се бави неким од тих питања.*

Кључне ријечи: *Европска унија, Европска конвенција о основним људским правима и слободама, Савјет Европе, Европски суд за људска права, приступање*

1. САВЈЕТ ЕВРОПЕ И ЕВРОПСКА УНИЈА

Као релативно ново и теоретски необрађено, а у пракси веома компликовано, питање које добија све више на значају задњих деценија, појавило се питање односа судске праксе Европског суда за људска права и правног система Европске уније. По свом обиму ово питање представља тек један дио много сложенијег питања односа између прописа и надлежности Савјета Европе и Европске уније, као двију најзначајнијих међународних организација на тлу Европе. Поред многобројних сегмената у којима се преплићу дјелатност и надлежности органа ових двију организација, једно

¹ Професор међународног права на Правном факултету Универзитета у Бањалуци, бивши судија Европског суда за људска права. Е-mail: ljiljana.mijovic@pf.unibl.org

од, могло би се рећи, најзначајнијих је свакако и питање заштите основних људских права и слобода.

Настао након Другог свјетског рата, као међувладина организација, Савјет Европе је примарно био замишљен као организација која промовише владавину права, демократију, људска права и свеопшти друштвени развој. У том контексту, у оквиру Савјета Европе, усвојена је и Европска конвенција о основним људским правима и слободама, као, за разлику од претходних међународних докумената² који промовишу људска права, правно обавезујући пропис за државе чланице. Начело универзалности, као једно од основних начела Конвенције, створило је обавезу за све државе чланице Савјета Европе да свим појединцима (како држављанима, тако и недржављанима) гарантују поштовање права и слобода предвиђених Конвенцијом. Саму примјену Конвенције на територији држава чланица Савјета Европе, надзире Европски суд за људска права (ЕСЉП), који је првобитно постојао у виду Комисије за људска права да би, протеком времена³ постао институционално тијело сачињено од 47 судија⁴. Од 1950. године, када је усвојена, Европска конвенција је дограђивана низом протокола, од којих је посљедњи у низу Протокол бр. 16, којим ће надлежност Европског суда, поред одлучивања у поступцима против држава, бити проширена и на могућност давања савјетодавних мишљења судовима држава чланица у вези са тумачењем појединих одредаба Конвенције.

На другој страни, иако настала такође као међудржавна организација⁵, Европска унија је протеком времена постала снажна наддржавна (супранационална) творевина, обликом и надлежностима јединствена у међународном праву. Са тренутачним бројем од 28 држава чланица (у који број засад убрајамо и Велику Британију, иако је покренут поступак за њено издавање из чланства Уније), Унија се првенствено формално бави привредним развојем посредством промовисања слободног кретања робе, људи, капитала и услуга, мада је њена политичка улога у сегменту постојања и ширења Уније у пракси много значајнија. Иако се у изворним уговорима о Европским заједницама људска права нису уопште помињала, Лисабонским уговором из 2009. године, Суд правде Европских заједница⁶ постао је Суд правде Европске уније, а у поступку пред истим Судом, појавила су

2 Мисли се првенствено на Универзалну декларацију о људским правима Уједињених нација из 1948. године

3 Суд постаје институционално тијело након Протокола бр. 11, усвојеног 1994, ступио на снагу 1998. године

4 Из сваке државе чланице бира се по један судија; избор врши Парламентарна скупштина Савјета Европе

5 Настала је из три засебне међувладине организације основане 50-их година прошлог вијека

6 Често се назива само Европски суд правде или ЕСП

се и питања поштовања људских права. То је довело овај Суд у ситуацију да почне да креира одређена правна начела, што је у суштини и довело до настанка Повеље Европске уније о основним правима, иако се Повеља сматра, условно речено, сублиматом поменутих начела, људских права гарантованих уставима држава чланица, али и права гарантованих Европском конвенцијом Савјета Европе. Усвојена 2000. године, Повеља је ступила на снагу 2009. године усвајањем Лисабонског споразума. У складу с њеним одредбама, појединци могу да се обрате Суду правде Европске уније, наводима да се актима Уније или домаћом легислативом која проводи право Уније, крше одредбе саме Повеље.

Из наведеног је видно да на подручју Европе постоје дакле, два система заштите основних људских права и слобода, те се, као неминовно јавља питање њиховог међусобног односа. Ову ситуацију надаље компликује и чињеница да су све државе чланице Европске уније истовремено и чланице Савјета Европе и, као такве, потписнице Европске конвенције о основним људским правима и слободама Савјета Европе. Још сложенијим овај однос свакако чини и постојање два прописа-Европске конвенције и Повеље ЕУ. Како би се ова питања учинила једноставнијим, Лисабонским уговором је створена могућност приступања Европске уније Европској конвенцији о основним људским правима и слободама, у својству уговорне стране, која је могућност правно уобличена усвајањем Протокола бр. 14 из 2010. године од стране Савјета Европе. Приступање Европске уније Конвенцији у својству 48. уговорнице, (47 су државе чланице Савјета Европе) отвара могућност поступања Европског суда за људска права у предметима у којима појединци својим поднесцима траже заштиту основних људских права и слобода, не само у односу на поступке органа своје државе, већ и у односу на поступке органа Европске уније. Без икакве сумње, овим ће бити креирана одређена врста феномена, досада непознатог међународном праву, јер ће на тај начин бити омогућено појединцу да пред Европским судом за људска права, који је орган Савјета Европе, стоји насупрот Европској унији. Овај феномен значајним чини и чињеница да ће тиме бити знатно ојачана позиција појединца у међународном праву у смислу ширења компоненти његовог субјективитета. Какве помаке ће ово рјешење постићи у пракси зависиће од преговора који треба да доведу до коначног приступања Уније Европској конвенцији, а који, сасвим извјесно, неће бити ни краткотрајни, ни лагани.

Чињеница да ћемо на прве ефекте приступања Уније Европској конвенцији о основним људским правима и слободама, сасвим извјесно, причекати одређени низ година, не значи да не постоји потреба обраћања пажње

на питања која се тичу праксе Европског суда за људска права у односу на право Европске уније, а која су већ сад бројна. У својој редовној пракси Европски суд за људска права у правилу одлучује по представкама појединаца против државе или држава чланица Конвенције. Представке се тичу навода о повредама основних људских права и слобода заштићених Конвенцијом и њеним протоколима, а Европски суд, у различитим формацијама, одлучује о прихватљивости и меритуму представки. У посљедњих неколико деценија уочен је, међутим, и одређен број предмета који се нису тicali искључиво односа појединац-држава, већ је, на различите начине, директно и индиректно, у тај однос била умијешана и Европска унија, углавном посредством њених прописа и њихове примјене у државама чланицама. То је Европски суд за људска права веома често доводило у веома деликатну ситуацију одлучивања о низу питања која раније нису постојала у пракси Суда. Нека од тих питања завређују посебну пажњу.

2. ПРЕДМЕТИ У КОЈИМА ЈЕ ЕСЉП РАСПРАВЉАО О ПРАВУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Како је претходно појашњено, Европска унија још није постала чланицом Европске конвенције, но, иако услијед тога, није досад била страном у поступку пред Европским судом за људска права, то не значи да овај Суд у својој пракси, како је већ поменуто, није имао бројна питања која су се тicali права Европске уније. Читавим низом тих предмета, Европски суд је установио одређене принципе и начела која су од изузетног значаја, како за заштиту права и слобода појединца, тако и за међународно право у цјелини.

Бављење овим предметима и обраду принципа који су њима изграђени ћемо, због чињенице да је Европски суд у вријеме оснивања Савјета Европе функционисао као Комисија за људска права, подијелити у двије фазе-фазу поступања од стране Комисије за људска права, и фазу поступања од стране Европског суда за људска права.⁷

2.1. Принципи установљени од стране Комисије за људска права

Неки од принципа које је установила Комисија за људска права Савјета Европе, иако настали првенствено за потребе и по мјери Европске конвенције, имали су одређени значај за развој међународног права, понајприје

⁷ Као извор података кориштена је статистика Европског суда за људска права, Case-law concerning the European Union, https://www.echr.coe.int/Documents/FS_European_Union_ENG.pdf, приступљено 20. априла 2018. године

кад је у питању однос међународних организација међусобно, али свакако и положај појединца у међународном праву.

Један од првих принципа у раду Комисије био је принцип постојања одговорности државе у случају сукцесивног потписивања два или више међународних уговора, установљен од стране Комисије за људска права 1958. године, у предмету *X v. Germany*, када је Комисија усвојила став по коме ће „држава бити одговорна уколико након уговарања одређене обавезе закључи други међународни споразум који онемогућава извршење претходне уговорне обавезе“⁸. Овакав став Комисије био је условљен значајем обавеза које се подразумевају Европском конвенцијом, чије гаранције утичу, по ријечима Комисије на „јавни поредак Европе“ (став Комисије изречен у предмету *Austria v. Italy*)⁹.

За питање којим се у овом раду бавимо, изузетно значајан био је принцип неприхватљивости одлучивања у предметима против Европских заједница, који је Комисија установила у предмету *Confédération Française Démocratique du Travail v. the European Communities, alternatively: their Member States a) jointly and b) severally*¹⁰, у коме се француски трговински синдикат обратио Комисији због чињенице да га француска Влада није предложила као кандидата Вијећу Европских заједница за чланство у савјетодавном тијелу при Европској заједници за угаљ и челик. Овом одлуком Комисија за људска права Савјета Европе одбацила је представку као неприхватљиву, с обзиром на то да Европске заједнице нису биле уговорна страна Европске конвенције, па самим тим нису могле бити ни странком у поступку.

Неприхватљивом представком услијед очигледне неоснованости од стране Комисије оглашена је и представка у предмету *Etienne Tête v. France*¹¹, у којем се француски политичар обратио Комисији поводом француског Закона о избору представника у Европски парламент, а за који је сматрао да је дискриминаторан, те да представља кршење права на слободне изборе, предвиђеног Конвенцијом. Комисија је у Одлуци о неприхватљивости нагласила да се ради о националном пропису из области у којој држава ужива широко поље слободне процјене, што се може, шире посматрано, тумачити и као неспремност Комисије да се бави питањима која се не тичу наводних повреда Конвенције у националном простору држава потписница, већ правног простора Европских заједница. Овом Одлуком установљен је принцип неприхватљивости представки против др-

8 Одлука Комисије од 10. јуна 1958, *ECHR Yearbook 2*, р. 256, превод Љ. Мијовић

9 Одлука Комисије од 11. јануара 1961, *Yearbook 4*, р. 116

10 Одлука Комисије од 10. јула 1978. године

11 Одлука Комисије од 9. децембра 1987. године

жава потписница за националне мјере које се односе на правни простор Европских заједница.

У предмету *M & Co. v. Federal Republic of Germany*¹², Комисија је усвојила претпоставку да Европске заједнице јамче основна права на једнаком нивоу заштите постављеном Европском конвенцијом и овај принцип се назива принципом еквиваленције заштите људских права. У овом предмету се њемачка компанија обратила Комисији наводом да је плаћањем казне изречене од стране Европске комисије, а потврђене одлуком Суда правде европских заједница, дошло до кршења права гарантованих Конвенцијом, понајприје претпоставке невиности. Комисија за људска права Савјета Европе је представку огласила неприхватљивом са образложењем да, иако се овдје не би могло сматрати да постоји широко поље процјене на страни државе, правни систем Европских заједница јамчи заштиту основних права на нивоу истовјетном оном предвиђеном Европском конвенцијом о основним људским правима и слободама.

2.2. Принципи установљени од стране Европског суда за људска права

Један од првих предмета који се појавио пред Европским судом у вези са правним системом Европске уније, а у којем је мериторно одлучивано, био је предмет *Cantoni v. France*¹³. У овом предмету је један управник супермаркета у Француској, а поводом осуђујуће пресуде због незаконите продаје фармацеутских производа, тврдио да је француски пропис на основу кога је осуђен, садржавао непрецизну дефиницију термина "медицински производ", која је, у истој формулацији преузета из прописа Уније, те да, као такав, није одговарао критерију "предвидљивости" противправног понашања. У својој представи он се позвао на кршење принципа "*nullum crimen sine lege*", садржаног у члану 7. Европске конвенције. Иако је Европски суд у овој пресуди отишао корак даље у односу на ранију праксу Комисије, и устврдио прихватљивост представке, ипак је у меритуму одлучио да није било кршења Европске конвенције, чиме се у контексту евентуалног оспоравања усклађености прописа Уније са Европском конвенцијом у суштини, ништа битно није промијенило.

Промјену у том смислу донио је предмет *Matthews v. the United Kingdom*¹⁴, у којем је Европски суд за људска права установио повреду Конвенције у погледу обавеза државе (у овом случају Велике Британије), насталих на основу Уговора из Мастрихта. У својој представи, државља-

¹² Одлука Комисије од 9. јануара 1990. године

¹³ Пресуда ЕСЉП од 15. новембра 1996. године

¹⁴ Пресуда ЕСЉП од 18. фебруара 1999. године

нин Велике Британије, трајно настањен на Малти, обратио се Европском суду за људска права тврдњом да му је повријеђено право гласа заштићено Европском конвенцијом, због тог што, као британски држављанин, није могао гласати на Малти на изборима за чланове Европског парламента, јер Велика Британија није омогућила такво гласање за своје држављане. Европски суд је у пресуди констатовао да је британским законодавством било предвиђено директно и опште право гласа за Европски парламент на тлу Велике Британије, но да је усвајањем Уговора из Мастрихта дошло до ширења надлежности, услијед чега је Велика Британија морала измијенити легислативу у смислу осигурања изборних права и ван њене територије, односно на Гибралтару. Како је својом вољом постала потписница Уговора из Мастрихта, Велика Британија се, према мишљењу Суда, може сматрати одговорном *ratione materiae*, за посљедице произашле из тог уговора, те је стога утврђена повреда члана 3. Протокола бр. 1, односно права на слободне изборе. Ова пресуда представљала је прекретницу у погледу односа Европског суда за људска права (раније Комисије) према праву Европске уније, и иако се њоме не задире у саме прописе Уније, створено је подручје процјене повреде Конвенције које до тада није постојало, а које се тиче односа држава чланица и прописа Европске уније.

Веома значајним предметом за изградњу праксе Европског суда за људска права у односу на право Европске уније, сматра се предмет *Bosphorus Airways v. Ireland*¹⁵, о коме је одлучивало Вијеће седамнаесторице и у којем је пресудом установљено непостојање повреде члана 1. Протокола бр. 1, односно права на имовину. Радило се о предмету у коме се турски авио-превозник обратио Суду тврдњом да му је авион, који је узео на лизинг од тадашње југословенске авиокомпаније ЈАТ, противно Конвенцији, заплијењен од стране ирских власти, а на основу правила Уније о поштовању санкција Уједињених нација против Савезне Републике Југославије. У овој пресуди Европски суд је констатовао да тамо гдје је дошло до преноса државног суверенитета на међународну организацију, не може доћи и до ослобађања држава уговорница њихових обавеза по Конвенцији, али да Ирска у овом случају, иако првенствено поштујући обавезе по основу чланства у Европској унији, није прекршила одредбе Европске конвенције, јер је заштита у оквиру правног система Европске уније била "еквивалентна" систему Конвенције, услијед чега је Суд установио да није било повреде Конвенције.

¹⁵ Пресуда ЕСЉП од 30. јуна 2005. године

У Одлуци о прихватљивости предмета *Povse v. Austria*¹⁶ принцип еквивалентне заштите постављен пресудом *Bosphorus Airways v. Ireland*, дограђен је у сегменту међусобног поштовања одлука судских органа држава чланица Европске уније. Наиме у овом предмету се радило о захтјеву за враћање дјетета из једне земље Уније у другу, у складу са одредбама Уредбе Брисел Па, којом се предвиђа да суд у једној држави чланици може захтијевати од суда у другој држави чланици да наложи враћање дјетета у претходну државу ради извршења одлуке суда у области породичног права. Подносиоци су били мајка са аустријским држављанством и малољетна кћи, са двоструким, аустријским и италијанским држављанством, које су се, без сагласности оца, преселиле из Италије у Аустрију. Суду у Стразбуру су се обратиле наводом да је наредбом аустријског суда о извршењу одлуке италијанског суда о додјели старатељства над дјететом оцу, те враћању дјетета у Италију, дошло до повреде члана 8. Конвенције (права на приватни и породични живот), јер је, по њиховом увјерењу, аустријски суд морао прије налагања враћања дјетета процијенити да ли је то у дјететовом интересу. Европски суд је ову представку огласио неприхватљивом услијед очигледне неоснованости, узроковане чињеницом да је аустријски суд поступио у складу са обавезама Аустрије произашлим из Уредбе Европске уније. Као и у претходној пресуди, Европски суд се позвао на еквиваленцију система заштите, као и на могућност апликантца да се манифестују пред италијанским судом, користећи притом права из Конвенције.

До даљег развоја судске праксе ЕСЉП у вези са овим питањима дошло је у предмету *Avotiņš v. Latvia*¹⁷, који се односи на извршење пресуде кипарског суда од 2004. године на тлу Летоније, а у вези са измирењем дуга. Подносилац представке је тврдио да су летонски судови одобравањем извршења пресуде кипарског суда прекршили његова процесна права заштићена Конвенцијом, као и да су летонски органи на тај начин нарушили и одредбе Уредбе Брисел I Европске уније. Услијед већ успостављеног принципа еквивалентне заштите, Европски суд за људска права је установио да није било повреде члана 6. Конвенције (право на правично суђење), наглашавајући у пресуди да државе чланице Конвенције, и када примјењују право Европске уније, остају обавезане одредбама Европске конвенције о основним људским правима и слободама, те да је подносилац по сазнању да се против њега води поступак на Кипру требао и морао користити механизме заштите својих права у истом поступку.

¹⁶ Одлука ЕСЉП од 18. јуна 2013. године

¹⁷ Пресуда Великог вијећа ЕСЉП од 23. маја 2016. године

3. ДАБЛИНСКИ СИСТЕМ

Посебна група принципа изграђена је у оквиру онога што се у пракси ЕСЉП назива ”Даблинским системом”, а тиче се правила утврђивања одговорности држава чланица Европске уније за додјелу азила појединцима ван простора Европске уније. У оквиру те групе пресуда издваја се пресуда Великог вијећа ЕСЉП у предмету *M.S.S. v. Belgium and Greece*¹⁸. У овом предмету, подносилац је било лице авганистанског држављанства које је на простор Европске уније ушло преко Грчке, а азил затражило тек по доласку у Белгију. У складу са Уредбом Даблин II, белгијске власти су тражиле од Грчке да преузме одлучивање по захтјеву за азил. У вези с тим, подносилац представке је тврдио да би такво поступање представљало кршење Конвенције, јер су, према његовим наводима, услови притвора и његовог боравка у Грчкој били супротни Конвенцији, као и да у Грчкој није имао могућност улагања правног лијека у вези са истим условима. Такође је тврдио да би га на тај начин белгијске власти изложиле ризику непоштовања поступка за додјелу азила, као и лошим условима којима су тражиоци азила изложени у Грчкој. Коначно, тврдио је и да у белгијском систему не постоји ефикасан правни лијек у вези са поступком његовог враћања у Грчку. Полажући вјеру у извјештаје међународних организација о потешкоћама тражилаца азила у Грчкој, Суд је најприје упозорио белгијске власти на ризик којим би се изложиле издавањем наредбе о депортацији подносиоца представке, но, без обзира на то, подносилац је депортован. Због погрешне и непровјерене претпоставке белгијских власти да ће подносилац представке бити у Грчкој третиран у складу са Конвенцијом, Суд је утврдио како на страни Белгије, тако и Грчке, повреду члана 3. Конвенције (забрана понижавајућег поступања) у спрези са чланом 13. Конвенције (право на ефикасан правни лијек) и додатно је, у складу са чланом 46. Конвенције, наложио Грчкој да без одлагања обезбиједи подносиоцу представке провођење поступка за азил у складу са захтјевима Конвенције, те да се за вријеме трајања поступка уздржи од депортовања подносиоца. На исти или унеколико сличан начин, ЕСЉП је након овог, поступао у низу случајева који су се тицали Даблинског система¹⁹, мада је било и одлука гдје су представке оглашене неприхватљивим²⁰, услијед личних околности подносиоца представке, као и услова у одређеној земљи.

¹⁸ Пресуда ЕСЉП од 21. јануара 2011. године

¹⁹ Види *Tarakhel v. Switzerland*, пресуда Великог вијећа ЕСЉП од 4. новембра 2014. године

²⁰ Види Одлуку *A.M.E. v. the Netherlands* од 13. јануара 2015. године

4. ПОСЕБНО ИЗГРАЂЕНИ КРИТЕРИЈИ ПРИХВАТЉИВОСТИ ЕСЉП У ПРЕДМЕТИМА КОЈИ СЕ ОДНОСЕ НА ПРАВО ЕУ

Како у критеријима за прихватљивост представки Европском суду, предвиђеним чланом 35. Конвенције, постоји и одредба која Европском суду не дозвољава одлучивање у предмету у коме је већ одлучивао други међународни суд или тијело, поставило се практично питање у предмету *Karoussiotis v. Portugal*²¹, да ли чињеница да је питање одговорности одређене државе разматрано од стране Европске комисије представља препреку за одлучивање од стране Европског суда за људска права, односно основ за оглашавање представке неприхватљивом, у складу са одредбама члана 35. Конвенције?

У овом предмету, иако је установио да та чињеница не представља препреку за одлучивање, Европски суд није утврдио повреду Конвенције.

5. ЗАКЉУЧАК

Иако ће се, како је у тексту објашњено, на приступање Европске уније Конвенцији о основним људским правима и слободама у својству уговорне, али и стране у поступку пред Европским судом за људска права, чекати одређен период (зависно од преговора који су у току), извјесно је да се Европски суд већ дужи низ година бави одређеним питањима која се дотичу како правног система Европске уније, тако и односа држава чланица и Уније. У почетку веома опрезно, Комисија за људска права се бавила питањима која су била више од теоријског, него од практичног значаја, међутим оснивањем Европског суда за људска права Савјета Европе као институционалног органа, створене су претпоставке за поступање у читавом низу веома значајних правних питања, произашлих управо из праксе. Тако се Суд бавио не само питањем прихватљивости индивидуалних представки, већ и мериторним одлучивањем у смислу утврђивања повреда, од права на имовину, права на правично суђење, права на ефикасан правни лијек, забране понижавајућег поступања, па све до права на приватност. Из формалноправно утемељених разлога, досада се, међутим, никада у пракси нису постављала питања директне компатибилности права Европске уније са Европском конвенцијом, уколико изузмемо изградњу принципа еквивалентне заштите, као отјелотворења пресумиране компатибилности. Стварна и конкретна оцјена аката и поступака органа власти Европске уније у односу на људска права и слободе заштићене Европском

²¹ Пресуда ЕСЉП од 1. фебруара 2011. године

конвенцијом, питање је којим ће се Европски суд бавити, кад и уколико, с обзиром на политичке турбуленције око изласка Велике Британије из чланства ЕУ, дође до приступања Уније Европској конвенцији о основним људским правима и слободама. То ће, уколико се деси, бити заиста значајна прекретница, како у развоју права међународних интеграција, тако и у остварењу боље заштите права и слобода појединца.

ПОПИС КОРИШТЕНИХ ИЗВОРА:

Пресуде и одлуке Европског суда за људска права:

- *Tarakhel v. Switzerland*, пресуда Великог вијећа ЕСЈП од 4. новембра 2014. године,
- *A.M.E. v. the Netherlands*, Одлука о прихватљивости од 13. јануара 2015. године,
- *Karoussiotis v. Portugal*, Пресуда ЕСЈП од 1. фебруара 2011. године,
- *M.S.S. v. Belgium and Greece*, Пресуда ЕСЈП од 21. јануара 2011. године,
- *Povse v. Austria*, Одлука ЕСЈП од 18. јуна 2013. године,
- *Avotiņš v. Latvia*, Пресуда Великог вијећа ЕСЈП од 23. маја 2016. године,
- *Bosphorus Airways v. Ireland*, Пресуда ЕСЈП од 30. јуна 2005. године,
- *Cantoni v. France*, Пресуда ЕСЈП од 15. новембра 1996. године,
- *Matthews v. the United Kingdom*, Пресуда ЕСЈП од 18. фебруара 1999. године,
- *Austria v. Italy*, Одлука Комисије од 11. јануара 1961. године,
- *Confédération Française Démocratique du Travail v. the European Communities, alternatively: their Member States a) jointly and b) severally*, Одлука Комисије од 10. јула 1978. године,
- *Etienne Tête v. France*, Одлука Комисије од 9. децембра 1987. године,
- *M & Co. v. Federal Republic of Germany*, Одлука Комисије од 9. јануара 1990. године,
- *X v. Germany*, Одлука Комисије од 10. јуна 1958. године.

Web: статистика Европског суда за људска права, Case-law concerning the European Union, https://www.echr.coe.int/Documents/FS_European_Union_ENG.pdf, приступљено 20. априла 2018. године.

CASE LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS CONCERNING THE EUROPEAN UNION LAW

Ljiljana Mijović²²

Faculty of Law, University in Banjaluka

Summary: *The accession of the European Union to the Convention on Fundamental Human Rights and Freedoms in the capacity of both a contracting party and a party to the proceedings before the European Court of Human Rights is on hold, depending on the ongoing negotiations. Yet, for a number of years, the European Court has been dealing with certain issues that were related both to the legal system of the European Union and the relations between the Member States and the Union. In the beginning, very cautiously, the Human Rights Commission dealt with issues that were more of theoretical, than of practical significance; nevertheless, with the establishment of the European Court of Human Rights, as an institutional body, preconditions for acting in a whole series of very important legal issues emerged from practice, were created. This paper deals with some of these issues.*

Key Words: *European Union, European Convention on Human Rights, Council of Europe, European Court of Human Rights, Accession*

22 LL.D, Professor, Faculty of Law, University in Banjaluka, former judge of the European Court of Human Rights E-mail: ljiljana.mijovic@pf.unibl.org